

Sygn. akt V KO 56/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)
SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)
SSN Przemysław Kalinowski

Protokolant Anna Kowal

w sprawie **A. P.**

o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w sprawie DS .../72 Prokuratury Powiatowej dla powiatu p. w P.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 22 października 2013 r., wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o wznowienie postępowania w sprawie III Ko .../08 Sądu Okręgowego w P. zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 28 października 2010 r.

1. wznowia postępowanie w sprawie z wniosku A. P. zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 28 października 2010 r.;

2. uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 28 października 2010r., oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Okręgowego z dnia 17 sierpnia 2010 r. i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania;

3. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. J. R. - Kancelaria Adwokacka kwotę 442 (czterysta czterdzieści dwa) zł i 80 (osiemdziesiąt) gr w tym 23 % podatku VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie wniosku o wznowienie postępowania na rzecz A. P.;

4. obciąża Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 8 listopada 2008 r. skierowanym do Sądu Okręgowego A. P. domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa kwoty 25.000 zł „za pozbawienie bezprawne (wolności) jako opozycjonisty antykomunistycznego”.

Na rozprawie w dniu 17 sierpnia 2010 r. pełnomocnik wnioskodawcy sprecyzował złożony przez A. P. wniosek w ten sposób, że „wniósł o zasądzenie na jego rzecz wyłącznie zadośćuczynienia w kwocie 25.000 zł, plus odsetki, co w ocenie wnioskodawcy daje łączną kwotę około 2 milionów złotych” (k. 118 w/w akt).

Wyrokiem z dnia 17 sierpnia 2010 r. Sąd Okręgowy w P. na podstawie art. 8 ust. 1 i 1a w zw. z art. 11 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. 1991 r., Nr 34, poz. 149 ze zm. zwanej dalej ustawą lutową)

1. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz A. P. kwotę 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;
2. w pozostałym zakresie wniosek oddalił.

Apelację od tego wyroku, na niekorzyść wnioskodawcy, wniósł prokurator, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę tego wyroku poprzez błędne i niezasadne przyjęcie, że czyn A. P. był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w sytuacji, gdy prawidłowo oceniony materiał dowodowy zebrany w sprawie nie pozwalał na takie ustalenia.

Apelację tą rozpoznał Sąd Apelacyjny. Wyrokiem z dnia 28 października 2010 r. zaskarżony nią wyrok utrzymał w mocy.

W dniu 13 sierpnia 2013 r. wpłynął do Sądu Najwyższego sporządzony przez pełnomocnika z urzędu A.P. wniosek o wznowienie postępowania, w powyżej wskazanej sprawie. Jako podstawę tego wniosku pełnomocnik wnioskodawcy wskazał, że Sąd Okręgowy w P. stwierdził, iż „dla ustalenia wysokości (należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia) istotne znaczenie wniósł fakt, że zgodnie z obowiązującym w dacie wyroku art. 8 ust. 1a ustawy lutowej odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę nie mogły łącznie przekroczyć kwoty 25.000 zł, który to przepis został następnie uchylony wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r., wydanym w sprawie P 21/09”. Równocześnie pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o uchylenie (wskazanych powyżej) wyroków sądów obu instancji i przekazanie sprawy A. P. Sądowi Okręgowemu w P. – do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Generalnej w piśmie z dnia 6 września 2013 r. poparł wniosek pełnomocnika A. P., wniósł o jego uwzględnienie i wznowienie postępowania oraz uchylenie obu wyroków zapadłych w sprawie wnioskodawcy, a także o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w P.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W stwierdzonych w sprawie okolicznościach - należało uznać zasadność wniosku. Nie ulega wątpliwości, że stosownie do treści art. 540 § 2 k.p.k., postępowanie wznowia się na korzyść strony, jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Równie bezsporne jest i to, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 1 marca 2011 r., sygn. P 21/09, OTK-A 2011/2/7, uznał, że art. 8 ust. 1a ustawy lutowej jest niezgodny z przepisami Konstytucji RP.

W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy wielokrotnie (por. m.in. wyroki z: 26 września 2011 r., II KO 51/11, Lex 960529; 6 czerwca 2013 r., III KO 15/13, Legalis) zasadnie zauważał, że uznanie niekonstytucyjności wymienionych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego przepisów ustawy lutowej nie oznacza konieczności niejako automatycznego wznowienia postępowania we wszystkich sprawach, w których były one podstawą rozstrzygnięcia co do roszczeń w

przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za represje związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Stwierdził to też sam Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu przywołanego wyżej wyroku z dnia 1 marca 2011 r., podnosząc nadto wprost, iż to jego orzeczenie „oznacza możliwość wznowienia postępowania, (ale) pod warunkiem, że przy rozstrzyganiu tych spraw zastosowanie znalazł art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, w których żądania wniosków i poniesiona szkoda oraz krzywda przekraczały przewidziane w ustawie 25.000 zł i gdy sąd nie przyznał odszkodowania lub zadośćuczynienia w oparciu o wcześniejsze jego uzyskanie na podstawie innego tytułu wymienionego w ustawie”.

Wszystkie te przywołane warunki skutecznego wystąpienia z wnioskiem o wznowienie postępowania, opartym o przepis art. 540 § 2 k.p.k. w sprawie roszczeń w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za represje związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zostały w niniejszej sprawie spełnione. Przekonanie to uzasadniają następujące względy.

1. Treść wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 17 sierpnia 2010 r. jednoznacznie świadczy o tym, że zasądzono na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienie za doznane krzywdy także w oparciu o przepis art. 8 ust. 1a ustawy lutowej. Przepis ten bowiem został powołany wprost w podstawie prawnej tego orzeczenia.
2. Wprawdzie z treści złożonego przez wnioskodawcę „wniosku o odszkodowanie” z dnia 8 listopada 2008 r. (k. 1 w/w akt) wynika, że domagał się on pierwotnie zasądzenia kwoty 25.000 zł, niemniej jednak z oświadczenia jego pełnomocnika, złożonego na rozprawie w dniu 17 sierpnia 2010 r. (k. 118 w/w akt), można już wnioskować, iż wnioskodawca wprawdzie wniósł o „zadośćuczynienie w kwocie 25.000 zł”, ale także i o odsetki, „co (w jego) ocenie daje łączną kwotę około 2 milionów złotych” (k. 118 w/w akt). Zapis ten na pewno nie jest jednoznaczny, niemniej jednak zważywszy na to, że Sąd Okręgowy zasądzając na rzecz wnioskodawcy kwotę 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia, w pozostałym zakresie wniosek oddalił, uznać należało że w istocie wnioskodawca żądał wówczas zasądzenia, na swoją rzecz, tytułem zadośćuczynienia kwoty

przekraczającej 25.000 zł. To, że podstawy części swojego żądania wnioskodawca upatrywał w błędnym przekonaniu o należnych mu odsetkach biegnących od dnia jego zwolnienia, nie przeczy powyższej konkluzji. Te jego twierdzenia należy oceniać – tak jak to słusznie zauważył prokurator Prokuratury Generalnej w piśmie z dnia 6 września 2013 r. (k. 22 akt SN) – tak w kontekście nieporadności i braku wiedzy prawnej wnioskodawcy (o czym świadczy sam sposób redagowania i treść sporządzanych przez niego pism procesowych), jak i oczywistego wniosku, iż zapis wspomnianego oświadczenia pełnomocnika wnioskodawcy na rozprawie w dniu 17 sierpnia 2010 r., nie pozostawia wątpliwości co do tego, iż domagał się on w istocie „łącznie kwoty około 2 milionów”. Zauważyć przy tym należy, że zawarte w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego stwierdzenia nie przeczą trafności powyżej prezentowanej oceny. Nie tylko dlatego, że w uzasadnieniu tym Sąd wskazał różne kwoty żądania wnioskodawcy (błędnie powołując się przy tym na treść wniosku z dnia 8 listopada 2008 r. – k. 122 akt III Ko .../08), ale przede wszystkim z uwagi na to, że oddalił wniosek o zasądzenie zadośćuczynienia ponad równocześnie przyznaną wnioskodawcy kwotę 25.000 zł. To zaś na pewno dowodzi tego, że tym samym Sąd uznał, iż żądanie wniosku przekraczało kwotę 25.000 zł.

3. Analiza treści uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w P. pozwala też uznać, że wysoce prawdopodobne jest, iż gdyby nie treść wówczas obowiązującego przepisu art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, zasądzona na rzecz wnioskodawcy kwota zadośćuczynienia byłaby wyższa. Wprawdzie odnośnie tej kwestii Sąd Okręgowy nie poczynił żadnych kategoriycznych stwierdzeń, i wprost nie ustalił rozmiarów krzywdy wnioskodawcy oraz wielkości zadośćuczynienia, która by je rekompensowała, niemniej jednak równocześnie podniósł, że „orzeczenie o wysokości (należnego wnioskodawcy i zasądzzonego) zadośćuczynienia w żadnym wypadku nie może pozostać w oderwaniu od treści art. 8 ust. 1a ustawy lutowej” (k. 125 w/w akt). Jednocześnie Sąd ten orzekł, że A. P. był bezprawnie, bez doręczenia mu decyzji o zatrzymaniu i aresztowaniu, pozbawiony wolności przez okres niemal 9 miesięcy, w tym czasie był „bity, wybito mu zęby i

poddawano niesławnym „ścieżkom zdrowia” (k. 126 w/w akt), co też samoistnie uprawdopodobnia możliwość ustalenia wysokości należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia na kwotę przewyższającą 25.000 zł.

Zestawiając wszystkie te wskazane powyżej okoliczności stwierdzić zatem należy, że wniosek pełnomocnika A. P. o wznowienie postępowania spełnia owe, wymagane dla uznania skuteczności tego rodzaju wniosków, warunki. Stąd też konieczne stało się uchylenie wyroków sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania. Charakter czynności, które w toku tego ponownego rozpoznania sprawy należy przeprowadzić i związanych z tym ustaleń, co do rzeczywistej wysokości doznanej przez wnioskodawcę krzywdy, przemawiają za potrzebą ponowienia również postępowania pierwszoinstancyjnego, tym bardziej w sytuacji, w której Sąd Apelacyjny rozpoznawał tylko apelację prokuratora na niekorzyść wnioskodawcy. On sam wówczas nie podważał poprawności przyjętych przez Sąd Okręgowy ustaleń i dokonanych na ich podstawie rozstrzygnięć, co (czego nie można obecnie wykluczyć) mogło być następstwem obowiązujących wówczas ograniczeń co do wysokości dochodzonego zadośćuczynienia, wprowadzonych treścią art. 8 ust. 1a ustawy lutowej.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy rozważy powyższe uwagi i rozstrzygnie o zgłoszonym przez A. P. roszczeniu w oparciu o obowiązujące obecnie przepisy, uwzględniając przy tym w swoim rozstrzygnięciu wielkość zasądzonej z tego tytułu już na jego rzecz kwoty.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania wznowieniowego wydano w oparciu o art. 639 zd. 1 k.p.k. i art. 636 § 1 (*a contrario*) k.p.k.

Z tych wszystkich względów, orzeczono jak wyżej.